ნინო ქუმსიშვილი
რატი ჯუღაყიძე
მაია ოთიაშვილი
ირინე მიქაძე
ია გაბუნია

5

მუსიკა

მოსწავლის წიგნი

„კლიო“
„წყაროსთვალი“

საქართველოს სახელმწიფო ჰიმნი

თავისუფლება

ჩემი ხატია სამშობლო,
სახატე მთელი ქვეყანა,
განათებული მთა-ბარი,
წილნაყარია ღმერთთანა.
თავისუფლება დღეს ჩვენი
მომავალს უმღერს დიდებას,
ცისკრის ვარსკვლავი ამოდის
და ორ ზღვას შუა ბრწყინდება,
დიდება თავისუფლებას,
თავისუფლებას დიდება.

ლექსი დავით მაღრაძის
მუსიკა ზაქარია ფალიაშვილის
ჰიმნად დაამუშავა იოსებ კეჭაყმაძემ

ნინო ქუმსიშვილი
რატი ჯულაყიძე
მაია ოთიაშვილი
ირინე მიქაძე
ია გაბუნია

მუსიკა

5

მოსწავლის წიგნი

გრიფმინიჭებულია საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების
სამინისტროს მიერ 2018 წელს

„წყაროსთვალი“

გამომცემლობა „კლიო“

ნინო ქუმსიშვილი
რატი ჯულაყიძე
მაია ოთიაშვილი
ირინე მიქაძე
ია გაბუნია

მუსიკა, V კლასი

მოსწავლის წიგნი

მუსიკალური რედაქტორი:
ირინე მიქაძე, მარინე დაფქვიაშვილი

ლიტერატურული რედაქტორი:
თამარ გუჯაბიძე, თეა პიტიურიშვილი

სანოტო ტექსტის კომპიუტერული უზრუნველყოფა:
მიხეილ ვაწაძე, სოფო საღარაძე

ელექტრონული რესურსის უზრუნველყოფა,
ფონოგრამები და LMMS-ის აქტივობები – **მიხეილ ვაწაძე**

LMMS-ის მოხმარების ინსტრუქცია შეადგინა **მარიამ ღვინიაშვილმა**

Audacity-ის მოხმარების ინსტრუქცია შეადგინა **ალექსანდრე ჯულაყიძემ**

დიზაინი და მხატვრობა: **ელენე ვარამაშვილი, ია გაბუნია**

© „წყაროსთვალი“, 2018
© მაია ოთიაშვილი, ირინე მიქაძე, ია გაბუნია, 2018

© გამომცემლობა „კლიო“, 2018
© ნინო ქუმსიშვილი, რატი ჯულაყიძე, 2018

ყველა უფლება დაცულია
ISBN 9978-9941-441-74-5

შპს **„გამომცემლობა კლიო“**
აღმაშენებლის გამზ. 181-2, თბილისი, 0112
ტელ.: (+995 32) 234.04.30
E-mail: book@klio.ge
www.klio.ge

„წყაროსთვალი“
გარე კახეთის 4, თბილისი, 0144
მობ.: 599 76.10.39
E-mail: tskarostvali@gmail.com
www.tskarostvali.ge

სარჩევი

ზღაპრული სამყარო მუსიკაში

1. იყო და არა იყო რა 6
2-3. მუხა 8
4. მუჭანახევარა 10
5. გუთნისდედა და სოვდაგარი 13
6. გედების ტბა 16
7. ფასკუნჯი 19
8. მწყემსი და ჯუჯები 21
9. ზღაპარი 23
10. კუდიანი დედაბერი 25
11. სიმფონიური ზღაპარი 26
12-13. კიკიმორა 30
14. ზამთრის ფერია 33
15-16. ზღაპრის გმირები დღესასწაულზე 35
17. წელიწადის დრონი 38
18-19. ჰენზელი და გრეტელი 39
20. ჯადოსნური ფლეიტა 42
21. ვაშლის გულში 44
22. მძინარე მზეთუნახავი 46
23. ამოიცანი მოტივი 47
24. დედა ბატის ზღაპრები 49
25. მზეთუნახავი და ურჩხული 51
26. ზღაპრული თუ ყოფითი? 52
27. გამოიცანი ინტონაცია 54
28-29. საახალწლო ზღაპარი – შემაჯამებელი გაკვეთილი 55

მუსიკა და თანამედროვე ტექნოლოგიები

30-31. ტექნიკური ხმები – 1 56
32-33. ტექნიკური ხმები – 2 57
34-35. „ლუპი“ და „პატერნი“ 58
36-37. ინტერვიუ დიჯეისთან 60
38-39. როგორ შევადგინოთ ლუპი? 62

მუსიკის როლი მუნჯ კინოში

40. ღიმილი 63
41. დიდი ქალაქის ჩირაღდნები 65
42. დახატე მუსიკალური თანხლება 66

43. ქრონომეტრაჟი 67
44-45. გაახმოვანე კადრები – შემაჯამებელი გაკვეთილი 68
46. ვარიაცია 69

● მუსიკა დრამატულ თეატრში
47. თეატრი 70
48-49. „პერ გიუნტი“ 71
50-51. ჭინჭრაქა 75
52-53. სცენები სხვადასხვა სპექტაკლებიდან 76

● მუსიკა პანტომიმის თეატრში
54. პანტომიმა 77
55. ასოციაცია თუ კონტრასტი? 78
56-57. სკეტჩი 79
58. დირიჟორი და საკრავები 80

● ქართული ხალხური საკრავები
59. ხალხური საკრავები 81
60. ქართული ხალხური საკრავები – შემაჯამებელი გაკვეთილი 82
61-62. სხვადასხვა ქვეყნის საკრავები 83
63. სხვადასხვა ქვეყნის საკრავები – შემაჯამებელი გაკვეთილი 85
64. ალპური საყვირი და ბანჯო 87
65-66. ჩინური, იაპონური და ინდური საკრავები 88
67. შემაჯამებელი გაკვეთილი 90
68. მარაკასი, გიტარა და კასტანეტები 91

დანართი – სიმღერების ტექსტები 93
ლექსიკონი 99
პროგრამა LMMS-ის გამოყენების ინსტრუქცია 105
პროგრამა Audacity-ს გამოყენების ინსტრუქცია 111

პირობითი ნიშნები და მათი განმარტებები

იმუშავე კომპიუტერულ პროგრამა LMMS-ში

იმღერე

მოისმინე

წაიკითხე და გაიხსენე

დაიმახსოვრე

უპასუხე კითხვებს

უყურე ვიდეოს

➡ თავისუფალი აქტივობა სოლფეჯიოში

1 ზღაპრული სამყარო მუსიკაში

იყო და არა იყო რა...

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა?.. ასე იწყება ყველა ზღაპარი, რომელიც ჩვენ ძალიან გვიყვარს...

ზღაპარი უძველესი დროიდან იღებს სათავეს, თაობიდან თაობას ზეპირად გადმოეცემოდა და ასე მოაღწია ჩვენამდე.ზღაპრები გვიყვებიან სიკეთესა და ბოროტებაზე, სიყვარულსა და სიძულვილზე, გმირობასა და თავდადებაზე. ზღაპრების მიხედვით რეჟისორები იღებენ მხატვრულ და ანიმაციურ ფილმებს, იდგმება სპექტაკლები. მათ სიუჟეტებზე კომპოზიტორები ქმნიან ოპერებს, ბალეტებს, რომელთა მუსიკას ჩვენ ზღაპრულ სამყაროში შევყავართ.

ზღაპრებსა და ლიტერატურულ ნაწარმოებში ავტორები სიტყვებისა და წინადადებების მეშვეობით მოგვითხრობენ სხვადასხვა ამბებს, გადმოგვცემენ დადებითი და უარყოფითი გმირების სახეებს. მუსიკაში კი კომპოზიტორები მიმართავენ მუსიკალურ ხერხებს: მხიარულ მაჟორს ან სევდიან მინორს, სხვადასხვაგვარ ინტონაციას, მელოდიას, რიტმსა და ტემპს. ასე ქმნიან მუსიკალურ განწყობასა და გმირთა სახეებს.

გადავწყვიტეთ, ჩვენი წიგნიც ზღაპრებით დაგვეწყო.

მუსიკალური გაფორმება.

მოუსმინე ი. ს. ბახის ორ ნაწარმოებს: პრელუდია №1, დო მაჟორი. პრელუდია №2, დო მინორი.

შეარჩიე ორიდან ერთი ნაწარმოები და გააფორმე მუსიკალურად შენი საყვარელი ზღაპარი.

იოჰან სებასტიან ბახი

იოჰან სებასტიან ბახი (1685-1750) – ყველა დროის ერთ-ერთი უდიდესი გერმანელი კომპოზიტორი და ორგანისტი; დაიბადა ქ. აიზენახში. ათი წლისა დაობლდა. მისი აღზრდა ითავა უფროსმა ძმამ იოჰან კრისტოფმა.

ი.ს. ბახი ცხოვრობდა გერმანიის სხვადასხვა ქალაქში: ორდრუფში, ვაიმარში, კეტენში. ბოლო 24 წელი კი, ლაიპციგში გაატარა. იგი ავტორია 1000-ზე მეტი კომპოზიციის. მათ შორისაა ნაწარმოებები სხვადასხვა ინსტრუმენტებისთვის. ბახის საყვარელი საკრავი ორგანი იყო. დაკრძალულია ლაიპციგში, წმინდა თომას ეკლესიაში, სადაც წლების მანძილზე ორგანისტად მუშაობდა.

რიტმული სავარჯიშო. კლასელებთან ერთად გამოსახე მეტრი და რიტმი.

დააკვირდი და ამოიცანი სხვადასხვა გრძლიობა. მოცემული გრძლიობებით შექმენი და შეასრულე რიტმული სურათი, რომელიც ზღაპრის კეთილ დასასრულს აღწერს. ჩაწერე კომპოზიცია სანოტო რვეულში.

მთელი გრძლიობა

ნახევარი გრძლიობა

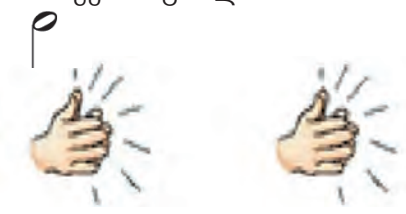

მეოთხედი გრძლიობა

მერვედები

მეთექვსმეტედები

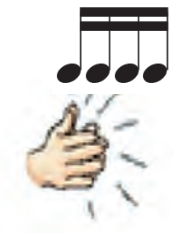

ტრიოლი

მთელი გრძლიობის ნოტი ითვლის 4 თანაბარ თვლას

ნახევარი გრძლიობის ნოტი ითვლის 2 თანაბარ თვლას

მეოთხედი გრძლიობის ნოტი ითვლის ერთი თვლას

ერთ თვლაზე ორი მერვედი ჟღერს. არსებობს ქუდიანი (1) და კუდიანი (2) მერვედები

ერთი თვლის მანძილზე ოთხი მეთექვსმეტედი ასწრებს გაჟღერებას. არსებობს ქუდიანი და კუდიანი მეთექვსმეტედები

ტრიოლი – ერთი თვლის მანძილზე სამი თანაბარი ბგერა ჟღერს

2-3

მუხა

მოუსმინე მასწავლებელს და გამოიცანი, როგორ მოძრაობენ ბგერები: ნახტომით, მეზობლად, თუ უახლოესი მანძილით.

ორ ბგერას შორის უახლოეს მანძილს **ნახევარი ტონი** ეწოდება. ორი ნახევარი ტონი გვაძლევს **ერთ მთელ ტონს**.

მუსიკაში არსებობს ძირითადი ბგერების შესაცვლელი ალტერაციის ნიშნები. ალტერაცია ლათინური სიტყვაა და **შეცვლას** ნიშნავს.

დიეზი # ბგერას ცვლის და ამაღლებს ნახევარი ტონით ზემოთ.

ბემოლი ♭ ბგერას ცვლის და დაადაბლებს ნახევარი ტონით ქვემოთ.

ბეკარი ♮ როგორც საშლელი აბათილებს, შლის დიეზსაც და ბემოლსაც.

იმღერე ბგერები დო-დან დო-მდე ალტერაციის ნიშნებით.

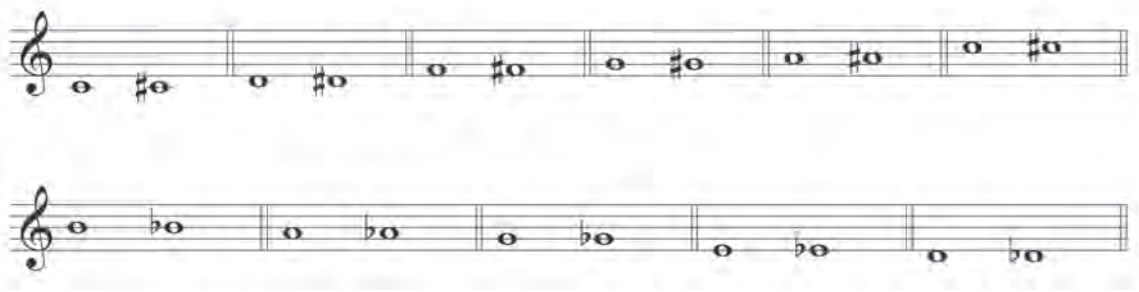

მოცემული სავარჯიშო გადაწერე სანოტო რვეულში. ყურადღება მიაქციე ალტერაციის ნიშნების მდებარეობას: ისინი ყოველთვის ნოტის წინ იწერება.

„პატარა გეორგიკა“. ანასტასია ზუროშვილის ნახატი

წაიკითხე მოთხრობა, მოუსმინე მოცემულ მუსიკალურ ფრაგმენტებს და ხმებს: „მამლი მუხასა“ (მესხური), „თუშური“, „ბულბულს სტვენა“ (იმერული), „თოფის გასროლის ხმა“, „გაზაფხული“ (ქალაქური), ვოლფგანგ ამადეუს მოცარტის საგუნდო ნაწარმოები ლათინური ჰიმნის ტექსტზე – „Ave verum corpus“.

გადაწყვიტე მოთხრობის რომელ ეპიზოდს, რომელ მუსიკალურ ფრაგმენტს ან ხმას შეუსაბამებ.

მუხა

ეს მუხა ტყის პირას დგას – ბებერი, ჯმუხი, ტანდაკოჟრილი, ფოთლებშეთხელებული. აღარც ჩრდილს იფენს, აღარც რკოს ისხამს. იშვიათად თუ ეწვევა ვინმე – ადამიანი, ცხოველი თუ ფრინველი. საუკუნეებით დაღლილს, გაწამებულს ხანდახან ქორი თუ მოებმება ხმელ კენწეროზე, ისიც უძრავი, მრისხანედ მიშტერებული ველისკენ. ხანდახან კოდალაც მოინახულებს. სწრაფად, უგულოდ შემოუფრენს ირგვლივ, თითქოს ვალდებულების მოსახდელად ორიოდეჯერ დაჰკრავს ნისკარტს, – კივკივო! – ანუგეშებს და გაფრინდება სხვა ხეებისკენ. ციყვებმაც კი მიატოვეს და წავიდნენ... ამ რამდენიმე წლის წინათ მუხის მეზობლად, ლამაზი თელის ძირში, მონადირეებმა შეისვენეს. დაანთეს ცეცხლი, გაშალეს სუფრა, დაიწყეს პურობა და სმა. ცოტა რომ შეზარხოშდნენ, აყაყანდნენ: „არა მე გჯობივარ სროლაში, არა – მეო“. ერთი მონადირე წამოდგა და თქვა: „აი ბურთი და აი მოედანი!“. მუხის დიდ კოჟრზე ასანთის კოლოფი დადო: „ვესროლოთო“. ზოგი ფეხმორთხმული ისროდა, ზოგი – წაწოლილი. სიცილით გაშვებული ტყვიები წივილით ესობოდნენ მუხას, სიმწრის ნაფლეთები გულხეთქებით ცვიოდა აქეთ-იქით. მონადირეები რომ წავიდნენ, ქარი ამოვარდა, მუხის სველი ჭრილობა მიწით ამოივსო.

გამოხდა ხანი – თვეები, წლები. და, აი, წლეულს, გაზაფხულზე, ის მონადირე, ასანთის კოლოფი რომ დადო მუხაზე, უკვე ჭარმაგი, პატარა შვილიშვილთან ხელჩაკიდებული, ისევ მოხვდა ამ ადგილებში. მუხის ნაჭრილობევში მთელი ბღუჯა ია ამოსულიყო და ჟრიამულით ყვაოდა. მონადირის შვილიშვილმა, ლამაზმა, ყურებსიფრიფანა გოგონამ, აღტაცებულმა ჩაიმუხლა, მუხას ხელები მოხვია და მიეხუტა. მონადირემ უყურა, უყურა, მერე ქუდი მოიხადა და თავდახრილი გაჩერდა.

რ. ინანიშვილი

მასწავლებლის დახმარებით იმღერე საფერხულო სიმღერა „მამლი მუხასა“ და ქალაქური სიმღერა „გაზაფხული“.